

MERILNA VERIGA

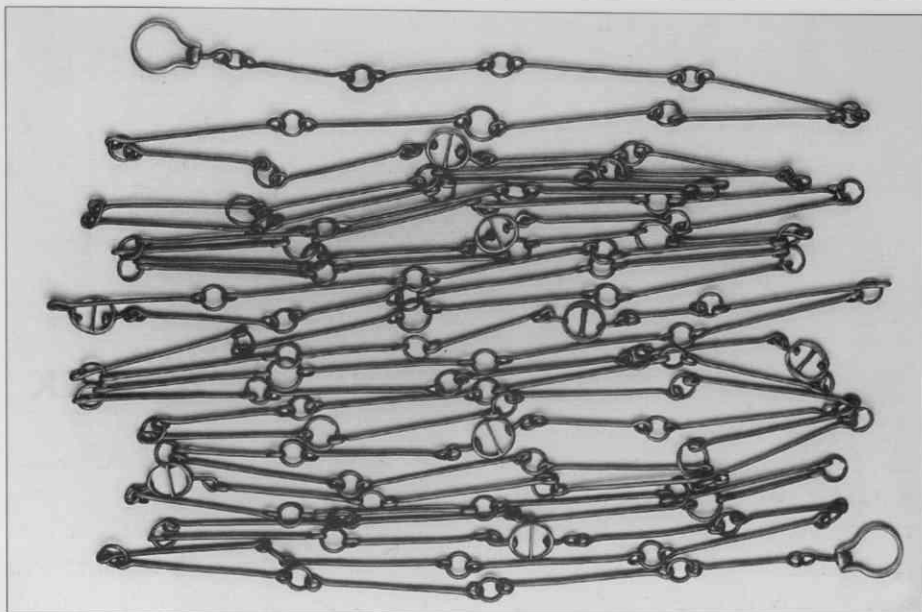
Na odpadu v Ljutomeru se je pred kakšnimi petindvajsetimi leti pojavil prodajalec, ki je imel naprodaj staro železo. Vse, kar je ponujal, je bilo zares vredno odpada, na kile in kile zarjavelih neuporabnih reči. Ko so jih stehali, so zračunali težo in znesek, in prodajalec je prejel odmerjeno plačilo. Pri sortiranju pa se je delavcu, ki je imel opravka s pregledovanjem predmetov, zazdelo, da ima pred seboj nekaj posebnega. Zato je dolgo zarjavelo verigo odložil v kot in ob priliki povedal o njej znancu, ki je redno hodil k njim. Le-ta je zbiral staro orožje in nasploh vojaške predmete. Že večkrat se je bilo zgodilo, da so zbiralci starega železa, ki so ga nabirali po okoliških krajih, nevede prinesli tudi kaj vrednejšega. Na kupu odpadkov je bilo vredno pobrskati.

Za verigo, ki je bila takratni predmet kupčije, je prvi prodajalec povedal, da je to "veriga za merjenje gruntov". Zbiralec orožja jo je odkupil in jo spravil doma, dasiravno ni spadala prav v njegovo ožjo zbirateljsko strast. In tako je počivala nekaj časa pri njem, nabirala rjavo barvo rje in čakala na boljše čase. Nastopili so, ko se je lastnik po naključju spoznal z nekim muzealcem in omenil dolgo verigo, ki da rjavi v kotu in navsezadnje krade prostor pomebnejšim rečem. In tako je "veriga za merjenje gruntov" prišla do Slovenskega etnografskega muzeja. Tu še nima dvojnice in bo, očiščena rje in tudi zemlje, na ogled, ko bo postavljena nova zbirka. Težko je točno določiti starost. Vsekakor izhaja iz druge polovice 19. stoletja. V rabi je bila nekje na severovzhodu Slovenije.

V knjigi *Naš prostor v času in projekciji*¹ avtor objavlja ilustracijo zemljemerskih instrumentov s konca 18. stoletja. Med zelo strokovnimi aparati, npr. diopterjem z višinskim kotomerom, uravnavalno magnetno iglo in podobnim, je tudi "členasta merilna veriga, sestavljena iz palic in veznih obročkov. Razdalja med obema veznima obročkoma znaša en čevelj."

Tudi naša veriga je sestavljena enako: jeklene palice se menjajo na določeni razdalji, vmes je medeninast obroč. Na obeh konceh verige je večji obroč, kamor so zatakneli količek in tako fiksirali merilo pri uporabi.

¹ Branko Korošec, *Naš prostor v času in projekciji*, Ljubljana, 1978, str. 136.

Merilna veriga. (Foto: Tomaž Lauko)

To je orodje, ki so ga uporabljali pri zemljemerstvu, pri risanju situacij in zemljevidov. Veriga je bila aparat geodetov, pa tudi kmetov. Z njo so merili njive in travnike še globoko v 20. stoletje.

Z vsakovrstnimi merami je bilo obilo težav. "Imena, vrste, sistemi in obsegi mer so bili v pretežnem delu fevdalnega obdobja pokrajinsko in krajevno različni, da sta točen pregled in poznavanje mer že tedaj, ko so še veljale, praktično izključena."²

Večkrat so izvedli tim. poenotenje različnih merskih sistemov v okviru dežel, vendar so se vedno znova spremembe počasi prijemale. Staro poimenovanje je še pri novih vrednostih ostajalo dolgo v navadi.

V drugi polovici 19. stoletja je bil na Kranjskem pravi bestseller priročnik Hitri Računar. V enajstem predelanem ponatisku, izdal ga je Janez Giontini leta 1898, je navedeno naslednje pojasnilo: "Dolgost metru so določili Francozi proti koncu 18. stoletja in so v dosego te naravne, nikdar izgubljive, jako natančne in pripravne mere mnogo truda in troškov žrtvovali. Kaj in koliko je meter? 1 meter je dobrega pol sežnja ali natanko 3 čevlje, 1 palec in 11 in pol črtic stare mere."

Naša veriga je dolga 19 metrov, po tabeli v Hitrem Računarju bi to znašala natanko 10 sežnjev in 1 palec s 3 črticami.

Tanja Tomažič

² Sergij Vilfan, Prispevki k zgodovini mer na Slovenskem s posebnim ozirom na ljubljansko mero, 16. do 19. stoletje, Zgodovinski časopis 8 / 1954, št. 1-4, str. 27-86.